

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1930 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i 40 § lagen om fattigvården.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 39, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Granström* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att 40 § 2 mom. i lagen om fattigvården den 14 juni 1918 får följande ändrade lydelse:

Mom. 2. Har åt — — — erhålla gottgörelse med belopp motsvarande utgående dagsavgift vid närmaste statens anstalt för sinnessjuka eller med hälften av verkliga vårdkostnaden, därest denna hälft överstiger här angivna dagsavgift. Lag samma vare ock, om i förbudan på den sjukes intagande å statens anstalt för sinnessjuka eller å enskild vederbörligen godkänd sådan den sjuke beredes vård å genom kommunen upprättad enklare, av tjänsteläkare godkänd upptagningsanstalt eller också beredes tillfredsställande vård hos enskild person. Landstinget äger — — — befinnas lämpliga.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttranden av medicinalstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård. De yttranden, som i anledning härav kommit utskottet till handa, finnas fogade såsom bilagor vid detta utlåtande; och hänvisar utskottet till desammas innehåll.

Utskottet behjärtar de motiv, som föranlett ifrågavarande motion. Utskottet har emellertid i likhet med medicinalstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård icke funnit skäl föreligga att biträda motionärens förslag om ändringar i de nuvarande bestämmelserna om gottgörelse för kommunernas ifrågavarande vårdkostnad. Utskottet tillåter sig fördenskull hemställa, *Utskottet.*

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 april 1930.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Sydow,* Frändén, Thorberg, Österström, Granström* och *Norman*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Johanson* i Hallagården, *Andersson* i Rasjön, *Johansson* i Sollefteå, *Aronson, Sandström, Hansson* i Trollhättan och *Osberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Kungl. Medicinalstyrelsen.

Bilaga A.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom ämbetsskrivelse den 31 januari 1930 har socialdepartementet anbefallt medicinalstyrelsen att till Eder avgiva yttrande över en inom första kamraren väckt motion, nr 39, om viss ändring i 40 § lagen om fattigvården.

I motionen framhålles, att omhändertagandet och beredandet av vård åt sådana sinnessjuka, som ej med egna medel kunde bestrida sin sjukvård eller genom närskylda försörjningspliktiga erhålla sådan, vore ett åliggande, som särskilt för mindre kommuner kunde bliva ganska betungande. Det vore därför naturligt, att statsmakterna ansett, att denna börda för åstadkommande av utjämning skulle bäras gemensamt av den större kommunen, landstinget. Enligt motionärens mening hade detta icke skett i tillräcklig omfattning. »Kvar står allt», anföres i motionen, »för kommunerna de kostnader, som uppstå innan den sjuke kunnat erhålla vård å någon statens anstalt eller statsunderstödd enskild anstalt. I fattigvårdslagens 40 § 1 mom. stadgas, att därest kostnaden ej kan uttagas av den vårdade eller för honom försörjningspliktig person, så skall denna utgift gottgöras av det landsting, inom vars område fattigvårdssamhället är beläget. Hela vårdavgiften återfås sålunda i de fall, att vård erhålles å statens anstalt, å enskild statsunderstödd anstalt samt även vid utackordering hos enskilda genom anstalts försorg.

Har däremot vård erhållits å av kommun eller flera kommuner gemensamt upprättad anstalt, så sker den inskränkning, att endast halva vårdkostnaden ersättes, och för av kommunen anskaffad vård hos enskilda personer lämnas ingen ersättning.

Uppenbarligen ligger i detta en inkonsekvens och förhållandet uppmuntrar icke en kommun att i tid vidtaga förberedande åtgärder.»

Motionären anser det vara av stort allmänt intresse, att kommunerna stimulerades till att i tid vidtaga åtgärder för att vid inträffande fall av sinnessjukdom kunna lämna vård, åtminstone till dess den sjuke kunde beredas plats å egentlig vårdanstalt för sinnessjuka. Detta kunde, enligt motionärens förmenande, ske genom upprättande av enklare upptagningsanstalter, dock av den art att de kunde godkännas av vederbörande tjänsteläkare, samt möjligen också genom på förhand träffat avtal med lämpliga enskilda personer, även här alltid i samråd med tjänsteläkare.

En utväg att förmå kommunerna att mera intressera sig för sådana åtgärder syntes erbjuda sig uti ett stadgande, att i de fall, då den sjuke i väntan på intagning på sinnessjukanstalt måste beredas vård å godkänd kommunal anstalt eller enklare upptagningsanstalt eller genom kommunens försorg beredes vård hos enskild person, vårdkostnaden ersattes med samma belopp som dagavgiften å närmaste statens anstalt eller intill hälften av verkliga vårdkostnaden, där denna hälft överstege berörda dagavgift.

Nu gällande bestämmelser angående fattigvårdsstyrelsens rätt att erhålla gottgörelse från vederbörande landsting för utgifter för vård av sinnessjuka äro fastställda genom lagen om fattigvården den 14 juni 1918 40 § 1, 2 och 3 mom., sådan denna paragraf lyder enligt lagen den 18 juni 1927.

Nämnda paragraf är i hithörande delar av följande lydelse:

»40 § 1 mom. Har fattigvårdssamhälle för person, som är i behov av fattigvård enligt 1 §, erlagt avgift för vård å statens anstalter för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka, för vilken ersättning ej kunnat uttagas av den vårdade eller för honom försörjningspliktig person, och äro ej sådana omständigheter för handen, att gottgörelse för vården enligt vad i 60 § sägs skall lämnas av staten, då äger det samhälle, där den vårdade har hemortsrätt, att för utgiven dagavgift och annan vårdkostnad utfå gottgörelse av det landsting, inom vars område fattigvårdssamhället är beläget.

2 mom. Har åt sinnessjuk eller sinnesslö, som är i behov av fattigvård enligt 1 §, beretts vård å vederbörligen godkänd sinnessjukanstalt, vilken tillhör stad, som deltagar i landsting, eller landskommun, äger det fattigvårdssamhälle, som har att ansvara för vårdkostnaden, att under de förutsättningar, som för erhållande av ersättning enligt 1 mom. stadgas, av vederbörande landsting erhålla gottgörelse för hälften av vårdkostnaden, till beloppet bestämd på sätt i 1 mom. sägs. Landstinget äger för beviljande av sådan gottgörelse uppställa de ytterligare villkor, som kunna befinnas lämpliga.

3 mom. Har person, som är i behov av fattigvård enligt 1 §, i vederbörlig ordning förklarats berättigad till inträde å staten tillhörig anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka men saknas utrymme för hans mottagande å sådan anstalt, då äger för tid, varunder den sjuke erhåller enskild vård, som vid prövning i den ordning Konungen bestämt befinnes tillfredsställande, det fattigvårdssamhälle, som har att ansvara för vårdkostnaden, att under de förutsättningar, som för erhållande av ersättning enligt 1 mom. stadgas, av vederbörande landsting bekomma gottgörelse för vården.

Ersättning utgår ej för längre tid än från den dag, då den sjuke förklarades berättigad till inträde i anstalten, till och med den dag, då behovet av vården upphörde.

Ersättningens belopp skall motsvara avgift för billigaste plats å den anstalt, där inträde beviljats, eller, då vårdkostnaden är lägre, denna kostnad: skolande från ersättningsbeloppet göras avdrag med belopp, motsvarande vad fattigvårdssamhället jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring ägt för ifrågavarande tid uppbära i pension eller understöd för den vårdade.»

Den lagändring, som genomfördes år 1927 och som avsåg en utsträckt skyldighet för landsting att lämna fattigvårdssamhälle gottgörelse för vård av, bland andra, fattiga sinnessjuka, föregicks av långa utredningar och förhandlingar, och tillåter sig styrelsen att i detta avseende hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1927 års riksdag (111/1927) samt sammansatta stats- och andra lagutskottets vid samma riksdag utlåtande i anledning av nämnda proposition (2/1927).

Dessa bestämmelser hava sålunda varit gällande endast under några år. Styrelsen har icke kunnat bilda sig någon bestämd uppfattning angående lagens verkan, men anser sig dock böra framhålla, att ansökningar om vård å anstalter för sinnessjuka ökat i betydlig grad sedan lagens tillkomst. Antalet exspektanter vid hospitalen var den 1 januari 1928 5,829 och hade den 1 januari 1930 stigit till 6,545. Det har ock visat sig, att ansökan om vård gjorts i sådana fall, som hava befunnits icke berättigade till plats å hospital. I några fall hava klagomål i dylika ärenden varit föremål för styrelsen prövning.

De nya eller ändrade bestämmelser uti ifrågavarande 40 § av fattigvårdslagen, varom motionären hemställer, äro följande.

I. Beträffande gottgörelse för vård av fattiga sinnessjuka:

Att fattigvårdssamhälle skall erhålla gottgörelse för sinnessjuks vård å godkänd kommunal anstalt med belopp, motsvarande dagavgiften å närmaste statsanstalt, eller med hälften av verkliga vårdkostnaden, om denna överstiger dagavgiften.

Motionären synes förutsätta, att dagavgift å statsanstalt för sinnessjuka i vissa fall skulle överstiga halva vårdkostnaden på kommunala anstalter för sådana sjuka. Detta torde emellertid icke vara fallet, utan torde hela vårdkostnaden vid sistnämnda anstalter i allmänhet överstiga dubbla beloppet av lägsta avgiften å statshospitalen — för närvarande fastställd till en krona 30 öre.

Någon anledning till ändring i gällande bestämmelser uti av motionären anvisat hänseende anser styrelsen därför icke föreligga.

II. Beträffande gottgörelse under exspektans till vård å sinnessjukanstalt:

Att fattigvårdssamhälle skall erhålla ovan föreslagna gottgörelse, då sinnessjuk i avvaktan på plats a) å statsanstalt för sinnessjuka eller b) enskild godkänd anstalt för sinnessjuka, beredes vård *antingen* å av kommun anordnad enklare, av tjänsteläkare godkänd upptagningsanstalt *eller ock* hos enskild person.

Ifråga om motionärens yrkande i denna del vill styrelsen till en början beträffande gottgörelse för vård under exspektans till enskild godkänd anstalt framhålla, att någon väntetid för erhållande av plats å dylika anstalter i allmänhet icke förekommer, vadan några bestämmelser i detta fall icke torde vara erforderliga.

Vidkommande så förslaget om anordnande genom kommunen av enklare anstalter, som skulle godkännas av vederbörande tjänsteläkare, vill styrelsen erinra, att bestämmelser angående kommunala sinnessjukhus äro fastställda uti kap. 2 av stadgan angående sinnessjukvården i riket den 19 september 1929 (S. F. S. nr 328), vilka bestämmelser dock först den 1 januari 1931 skola komma att tillämpas. Dessa bestämmelser äro väsentligen i överensstämmelse med vad som nu gäller för ifrågavarande anstalter, vilka bestämmelser finnas angivna i kungörelsen den 11 oktober 1920 angående godkännande såsom sinnessjukanstalt av kommunal anstalt, som avses i lagen om fattigvården (S. F. S. 679/1920).

Styrelsen kan för sin del intyga, att dessa kommunala anstalter hava fyllt sitt ändamål.

Anordnande av ytterligare ett slag av kommunala sinnessjukhus, innan ännu nämnda stadga trätt i kraft, anser styrelsen olämpligt, särskilt som frågan om de kommunala anstalterna varit föremål för noggrann utredning under de förberedande arbeten, som föregingo nämnda stadgas utfärdande.

I detta avseende vill styrelsen erinra om vad statsrådet och chefen för socialdepartementet anfört beträffande kommunala anstalter uti sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 15 mars 1929 vid framläggande av proposition till riksdagen angående anslag till hospitalsbyggnader (220/1929 sid. 8—11) ävensom riksdagens utlåtande i anledning av nämnda proposition (288 sid. 3).

Vad så beträffar gottgörelse under exspektanstid för vård av sinnessjuk hos enskild person får styrelsen framhålla, att vad motionären anfört därom, att för av kommunen anskaffad vård hos enskilda personer ingen ersättning lämnas, så till vida är oriktig att redan enligt gällande bestämmelser (fattigvårdslagen 40 § 3 mom.) fattigvårdssamhälle är berättigat till gottgörelse för den tid, varunder den sjuke erhåller enskild vård, som vid prövning i den ordning Konungen bestämt (S. F. S. nr 484/1927) befinnes tillfredsställande, under förutsättning att ansökan om vård gjorts till statsanstalt för sinnessjuka.

Styrelsen vill till sist påpeka, att, sedan numera plan för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården godkänts av statsmakterna, man bör kunna hysa förhoppning, att efter dennas genomförande plats skall kunna beredas å statshospital för de sinnessjuka, som äro berättigade till anstaltsvård och vilka avses i förevarande motion, och komma då bestämmelser angående gottgörelse under exspektanstid icke vidare att vara behöfliga.

På grund av det ovan anförda vill styrelsen för sin del avstyrka det i motionen framlagda förslaget om ändring i merberörda 40 § fattigvårdslagen.

NILS HELLSTRÖM.

Richard Stenbeck.

Karl Leijer.

Stockholm den 26 februari 1930.

Statens inspektör för fattigvård
och barnavård.

Bilaga B.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom beslut den 31 januari 1930 har Kungl. Maj:t anbefallt mig att av-
giva och till riksdagens andra lagutskott överlämna av utskottet i skrivelse den
23 samma månad begärt yttrande över en inom första kammaren väckt motion,
nr 39, om viss ändring i 40 § fattigvårdslagen.

Till åtlydnad härav får jag vördsamt anföra följande.

Paragraf 40 i fattigvårdslagen har upprepade gånger blivit ändrad och ut-
vidgad. Enligt paragrafens ursprungliga ordalydelse — den bestod till en
början blott av första och andra styckena i nuvarande första momentet — med-
gavs fattigvårdssamhälle under vissa närmare angivna förutsättningar rätt till
ersättning från landsting för vård åt person, som vore i behov av fattigvård
enligt 1 § för av fattigvårdssamhället erlagd avgift för vård å statens anstalt
för sinnessjuka eller sinnesslöa. Enahanda rätt till ersättning medgavs be-
träffande avgift för vård, som lämnats å anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa
eller fallandesjuka, vilken tillhörde landsting eller stad, som ej deltar i lands-
ting, eller å enskild anstalt för sinnesslöa eller fallandesjuka, vilken åtnjuter
statsbidrag eller blivit av Konungen för ändamålet godkänd.

Genom lag den 26 mars 1920 (S. F. S. nr 97) infördes andra momentet i
paragrafen, varigenom medgavs gottgörelse för vård åt sinnessjuka å kommu-
nal anstalt, vilken godkänts såsom anstalt i den ordning Konungen bestämt.
Gottgörelsens storlek bestämdes därvid till hälften av det belopp, vartill vård-
kostnaden visades hava uppgått.

Sin nu gällande lydelse erhöi momentet genom lag den 18 juni 1927 (S.
F. S. nr 208), varigenom det kom att avse gottgörelse för vård även åt sin-
nesslöa samt omfatta »vederbörligen godkänd sinnessjukanstalt, vilken tillhör
stad, som deltagar i landsting eller landskommun».

Det genom nyssnämnda lag den 26 mars 1920 gjorda tillägget till 40 § —
andra momentet — föranleddes av en i första kammaren av professorn Alfred
Petrén och mig samma år väckt motion, nr 122. I denna motion uttalades att
det med hänsyn till rådande brist på hospitalsplatser syntes vara en välgrund-
ad åtgärd att företaga en sådan ändring av då gällande bestämmelser i 40 §
att vederbörande landsting bleve skyldigt att lämna gottgörelse åt kommun
för vård av medellös sinnessjuk, även när denna vård lämnades å sinnessjuk-
anstalt, som vore anordnad av kommun, vilken tillhörde landstingsområde.
Det vore dock nödvändigt att därvid stadga vissa förbehåll. Ett sådant gällde
gottgörelsens storlek. Det kunde nämligen ej gärna ifrågasättas, att den kom-
mun, som anordnat en sinnessjukanstalt, vilken blivit vederbörligen godkänd,
finge bestämma huru stor avgift som helst för sina egna där vårdade sinnes-
sjuka för att sedermera uttaga densamma av vederbörande landsting, utan syn-
tes det härvid vara lämpligt, att samma begränsning gjordes som den, vilken
gällde beträffande gottgörelse för vårdkostnad å kommunal vårdanstalt för
kroniskt sjuka. Härom vore i 41 § stadgat, att det samhälle, som hade att
ansvara för sådan vårdkostnad, ägde att av vederbörande landsting erhålla
gottgörelse med hälften av det belopp, vartill nämnda kostnad visades hava
uppgått.

Detta förslag till bestämmelser angående gottgörelsens storlek upptogs enligt vad förut nämnts i 40 §. Genom lag den 11 juni 1926 ändrades de i 51 § givna bestämmelserna om ersättning för lämnad vård så till vida att densamma skulle utgå efter skälighetsprövning. Samtidigt blevo bestämmelserna i ämnet i 40 § formulerade som en hänvisning till 51 §.

Genom förut nämnda lag den 18 juni 1927 tillades tredje momentet till 40 §, varigenom föreskrevs att om en person, som vore i behov av fattigvård enligt 1 §, i vederbörlig ordning hade förklarats berättigad till inträde å staten tillhörig anstalt för sinnessjuka, sinnesslöa eller fallandesjuka men utrymme saknades för hans mottagande å sådan anstalt, det fattigvårdssamhälle, som hade att ansvara för vårdkostnaden, ägde under vissa förutsättningar för tid, varunder den sjuke erhöles enskild vård, som befundes tillfredsställande, av vederbörande landsting bekomma gottgörelse för vården. Ersättningens belopp skulle motsvara avgift för billigaste plats å den anstalt, där inträde beviljats eller, då vårdkostnaden vore lägre, denna kostnad.

Vad nu sagts skulle äga motsvarande tillämpning i fråga om ersättning för enskild vård åt person, som vore i behov av fattigvård enligt 1 §, därest han för sinnessjukdom vårdats å staten tillhörig anstalt och, ehuru ej återställd, utskrivits från anstalten för att lämna plats åt annan sinnessjuk, vilken vore i större behov av anstaltsvård.

Därjämte vidtogs dels genom ovanberörda lagar och dels genom lag den 8 april 1925 ytterligare ändring i 40 § i ämnen, varom nu ej är fråga.

I den nu förevarande motionen anför motionären, bland annat: »Hela vårdavgiften återfås sålunda i de fall, att vård erhålles å statens anstalt, å enskild statsunderstödd anstalt samt även vid utackordering hos enskilda genom anstalts försorg. Har däremot vård erhållits å av kommun eller flera kommuner gemensamt upprättad anstalt, så sker den inskränkning, att endast halva vårdkostnaden ersättes, och för av kommunen anskaffad vård hos enskilda personer lämnas ingen ersättning.» »Uppenbarligen», säger motionären, »ligger i detta en inkonsekvens och förhållandet uppmuntrar icke en kommun att i tid vidtaga förberedande åtgärder.»

Det av motionären sålunda gjorda uttalandet synes vara grundat på missuppfattning dels av själva bestämmelserna i 40 § och dels av det förhållande, i vilket de olika ersättningarna för vård å statens anstalt och kommunal anstalt i verkligheten stå till varandra.

I detta avseende torde böra påpekas följande:

I sitt yttrande omnämner motionären bland annat »enskild statsunderstödd anstalt». Det vill synas som om han därmed avsett sådan enskild anstalt, som omförmåles i 1 mom. andra stycket. Motionären synes hava förbiset, att denna anstalt icke avser vård av sinnessjuka. Anstalten i fråga torde därför i detta sammanhang icke böra beröras.

Motionärens uttalande ifråga om den ersättning, som lämnas för enskild vård, nämligen att sådan vård, som är beredd genom anstalts försorg, skulle ersättas helt och att den, som beredes genom kommuns förmedling, icke ersättes alls, synes bero på en misstolkning i flera avseenden av 3 mom.

Först och främst finnes i detta fall, i motsats till vad motionären framhåller, rätt till gottgörelse även om vården är anordnad genom kommuns försorg. Ersättning för vården utgår vidare i förekommande fall endast under förutsättning att den vårdade i vederbörlig ordning förklarats berättigad till inträde å sådan staten tillhörig anstalt, som omförmåles i 3 mom., första stycket (s. k. exspektanter). Slutligen torde som regel gottgörelsen icke, såsom motionären utgår ifrån, utgöra full ersättning för vårdkostnaden. Gottgö-

relsens belopp skall nämligen motsvara avgift för billigaste plats å den anstalt, där inträde beviljats, vilken avgift ytterst sällan torde vara så hög som kostnaden för den enskilda vården.

Då man enligt 1 mom. under vissa förutsättningar medgivit rätt till full gottgörelse för vårdkostnaden å statsanstalt medan under enahanda förutsättningar enligt 2 mom. vårdkostnaden å kommunal anstalt ersättes med endast hälften, så måste man komma ihåg att sistnämnda vårdkostnad är, såsom nyss nämnts, avsevärt mycket högre och torde allmänt överstiga dubbla beloppet av lägsta avgift å statshospitalen, även med den beräkning av kommunernas vårdkostnad, som avses i 51 §. Det vill synas som om motionären tagit mycket obetydlig hänsyn till detta förhållande.

Då motionären anför att det är en sak av stort allmänt intresse att kommunerna stimuleras till att vidtaga åtgärder för anordnande av vissa enklare upptagningsanstalter eller vårdhem för sinnessjuka, instämmer jag till fullo i detta uttalande. Den av statsmakterna antagna grundsatsen att staten bör övertaga all anstaltsvård av dylika sjuka tager nämligen en avsevärd tid att genomföra och kommunerna komma även efter utgången av denna tid att få omhändertaga ett stort antal av dessa, nämligen sådana, vilka icke äro i behov av vård å med fullständig medicinsk utrustning försedda anstalter av den kvalificerade och dyrbara typ som våra statshospital utgöra. De åtgärder, som redan vidtagits i flera län genom att kommunerna länsvis eller i större kommunalförbund sammanslutit sig för nyssnämnda ändamål, äro därför värda allt erkännande.

Ehuru jag som sagt på det livligaste instämmer i vad motionären anført angående lämpligheten av att nyssnämnda vårdhem anordnas, kan jag likväl icke biträda hans i motionen gjorda yrkande. Såsom förut påpekats synes hans framställning till stor del grunda sig på en feltolkning av gällande bestämmelser. Kommunerna torde ifråga om gottgörelse för vården av sinnessjuka å kommunal anstalt icke vara så ogynnsamt ställda som motionären förmenar. Gottgörelsen för kommunernas ifrågavarande vårdkostnad torde, såsom förut anförts, enligt gällande bestämmelser som regel icke utgå med lägre men väl avsevärt högre belopp än gottgörelsen för lägsta avgift å statshospitalen. Med anledning härav och då kommun enligt de grunder, som angivas i 40 § 3 mom., erhåller — i motsats till vad motionären antagit — gottgörelse även för enskild vård, synes de i motionen framförda önskemålen i huvudsak vara tillgodosedda. Då dessutom, såsom jag redan i förutnämnda motion i ämnet vid 1920 års riksdag framhållit, bestämmelserna om gottgörelsen för vård å kommunal sinnessjukanstalt synes böra stå i överensstämmelse med vad som i 41 § är stadgat beträffande landstings bidrag till vårdkostnaden för kroniskt sjuka, har jag icke funnit skäl tillstyrka den i nu förevarande motion gjorda framställningen.

Stockholm i statens inspektion för fattigvård och barnavård den 20 februari 1930.

G. H. von Koch.